

BIA

แม่ คือผู้สร้างโลก

www.dhamma4u.com

ธรรมะใกล้มือ

ลำดับที่ ๖ / ๕๓

ธรรมะเล่มน้อย

เป็นหนังสือธรรมะขนาดพกพารายเดือน ๑๒ เล่ม ๑๒ เดือน เพื่อเจริญสติและแสวงหาปัญญาเบื้องต้น สำหรับผู้ไม่มีเวลาศึกษาเนื้อหาโดยละเอียด สามารถมีส่วนร่วมได้โดย

๑. ผู้ที่อ่านแล้วคิดว่าดีมีประโยชน์ โปรดส่งมอบให้แก่ผู้อื่นต่อ เปรียบดังท่านให้ทาน

๒. สนับสนุนการจัดพิมพ์หนังสือธรรมะเล่มน้อยตามกำลัง

๓. เลือกจัดพิมพ์หนังสือธรรมะเล่มน้อย เพื่อเผยแผ่ในวาระต่าง ๆ เช่น งานวันขึ้นปีใหม่ งานวันเกิด งานสมรส งานเฉลิมฉลอง งานบุญ งานศพ ฯลฯ โดยสามารถเลือกเอาเฉพาะ ส่วนที่เป็นธรรมบรรยายและพิมพ์บางส่วนเพิ่มเติมได้

ธรรมะดี ๆ มีติดตัวไว้ เพื่อเจริญสติและปัญญา

ร่วมเป็นเจ้าของภาพพิมพ์ธรรมะเล่มน้อยได้ที่

หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

โทร. ๐ ๒๙๓๖ ๒๘๐๐

BUDDHADASA INDAPANNO ARCHIVES FOUNDATION

มูลนิธิหอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

แม่คือผู้สร้างโลก

พุทธทาสภิกขุ

บรรยายเมื่อวันที่ ๓๑ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๒

แม่คือผู้สร้างโลก

.....

ท่านสาธุชนผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย
 การบรรยายนี้เป็นการบรรยายพิเศษ นั่นคือ
 จะได้บรรยายในเรื่องเกี่ยวกับวันแม่ ตามธรรมดา
 เราพูดกันเรื่องอิทัปปัจจยตา เข้ามาถึงวันนี้ก็มีผู้
 ขอร้องให้พูดถึงเรื่องวันแม่ให้ยอมสลัดเรื่องอิทัปปัจจยตาออกไป แม้การบรรยายที่จะส่งไปยัง
 วิทยูกระจ่ายเสียง คำขอร้องอย่างนี้ อาตมาก็
 อนุโลมตาม เพราะว่าเกรงใจเขานั้นแหละ แล้ว
 มาคิดดูอีกทีหนึ่งก็ว่าเราเองก็เป็นคนมีแม่ เมื่อ
 ถึงโอกาสที่ควรจะพูดเรื่องแม่นั้นก็ควรจะได้พูด
 เรื่องแม่ ก็เลยยอมเปลี่ยนเรื่องมาพูดเรื่องวันแม่

ทุกคนก็มีแม่ แม้แต่เป็นคนหัวหงอกแล้วก็
 ยังมีแม่ ดังนั้นใครหัวหงอกแล้วก็ต้องรู้สึกที่เรา
 ก็มีแม่ ที่จะต้องประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องต่อผู้ที่

เรียกกันว่าแม่ ถ้ายังไม่ได้ปฏิบัติก็เป็นคน
บกพร่องมันก็คือใช้ไม่ได้ มันยังจะต้องปฏิบัติ
เพื่อหน้าที่ของตัวเอง แล้วยังจะต้องปฏิบัติให้
เป็นตัวอย่างแก่เด็ก ๆ แม้ว่ามันยังเป็นเด็กไม่นุ่ง
ผ้า คนแก่ ๆ ก็ปฏิบัติให้ดูว่าเราจะต้องปฏิบัติต่อ
แม่ของเราอย่างไร มันยังไม่พ้นหน้าที่ ๆ จะต้อง
ปฏิบัติต่อแม่นี้อย่างหนึ่ง แล้วไม่พ้นหน้าที่ ๆ
ต้องปฏิบัติอย่างกับเป็นแม่เอง ด้วยตนเองนี้
อย่างหนึ่ง มันทั้งขึ้นทั้งล่อง เราจะต้องปฏิบัติ
ต่อมารดาของเราแม่แก่เฒ่าชราแล้ว เรามีแม่ต้อง
ปฏิบัติต่อแม่ เดียวนี้เราก็มียุเป็นมารดาของ
เด็ก ๆ แล้ว เราก็คือแม่เสียเองที่จะต้องปฏิบัติ
ต่อลูก ๆ ให้ถูกต้อง

ดังนั้นการพูดกันถึงเรื่องแม่ตามโอกาสนี้ นับ
ว่ามีเหตุผล ดังนั้นอาตมาจึงขอถือโอกาสนี้พูด
เรื่องแม่แทนที่จะพูดเรื่องหลักธรรมะโดยทั่วไป
แต่ถึงอย่างนั้นก็เถอะยังจะพูดเรื่องแม่ในฐานะ

เป็นหลักธรรมะในชั้นลึกที่เรียกว่าชั้นปรมาตม์อยู่นั่นเอง เราจะพูดถึงผู้ที่เรียกว่าแม่นั้นในความหมายที่ลึกถึงในชั้นที่เป็นปรมาตม์ ขอให้ฟังให้ดี ให้สำเร็จประโยชน์ทั้งผู้ที่มีแม่และผู้ที่กำลังเป็นแม่แก่เด็ก ๆ เมื่อพูดโดยปรมาตม์ คำว่าแม่นี้ก็มีความหมายหลายอย่างซึ่งเค้าไม่มองกัน อย่างน้อยที่สุดเราก็จะมองกันในแง่ที่ว่า แม่นั้นแหละคือผู้สร้างโลก ถึงเขาจะพูดว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลกก็ตามใจเขา เดียวนี้เรามามองดูว่าผู้ที่เป็นแม่นั้นแหละเป็นผู้ที่สร้างโลก นั่นคือแม่สร้างลูก สร้างเด็กขึ้นมาในลักษณะอย่างไร คนเหล่านี้ก็ประกอบกันขึ้นเป็นโลก ใ้โลกนี้ทั้งหมดมันจะชั่วจะดีอย่างไร มันก็แล้วแต่ว่าไอ้คนทั้งหมดที่ประกอบกันขึ้นเป็นโลกนั้นแหละมันดีมันชั่วอย่างไร แล้วคนเหล่านี้จะดีจะชั่วอย่างไรส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับแม่ที่ปั้นดวงวิญญูณของเขามาตั้งแต่อ่อนแต่ออก

อาตมาให้ความสำคัญแก่ครูบาอาจารย์ทุกๆ
ไปนี้น้อยมาก มันสู้แม่ ครูคนแรกคือแม่ไม่ได้
แม่เป็นครูของเด็กทารกมาตั้งแต่แรกคลอดมาที่
เดียว สอนอะไรทุกสิ่งทุกอย่างโดยเจตนาก็มี ไม่
เจตนาเลยก็มี มันเป็นธรรมชาติที่จะต้องเป็น
อย่างนั้น เราเลยถือว่าแม่เป็นครูคนแรกที่สุด
แล้วก็บั้นวิญญาณของมนุษย์มาโดยตรง พ่อมี
ความสำคัญน้อยมากในเรื่องนี้แต่มีความสำคัญ
อย่างอื่นซึ่งก็ต้องพูดถึงด้วยเหมือนกัน แต่ว่า
วันนี้เป็นวันแม่นี้ เราควรพูดถึงถึงเรื่องแม่

สิ่งแรกที่เอามาเป็นหลักวินิจฉัยหาข้อเท็จ
จริงนั่นก็คือคำว่ามาตาปิตาในภาษาบาลี ในภาษา
บาลีจะมีคำพูดว่ามาตาปิตาว่าแม่พ่อ แม่และพ่อ
ผิดกับในภาษาไทย ในภาษาไทยจะพูดว่าพ่อแม่
พ่อแม่ พ่อแม่ แต่ในภาษาบาลีนั้นเรียกว่า แม่
พ่อ แม่พ่อ เอาแม่มาเป็นคำแรกแล้วพ่อมาเป็น
คำตามหลัง คือคำว่ามาตาปิตานั้นคือแม่และพ่อ

นี่เรียกว่าเราดูกันจากภาษาว่าทำไมมนุษย์จึงเรียกแม่ก่อนพ่อ อาตมาคิดว่าก็เพราะว่า แม่เป็นผู้ที่ถึงก่อนเป็นผู้ถึงกับลูกหรือลูกถึง ก่อนใคร ๆ หมดแหละ พอเด็กคลอดออกมาจากท้องแม่จึงเกิดคำพูดแม่ก่อนคำว่าพ่อ ทีนี้ดูตามธรรมชาติ ตามธรรมชาติแท้ ๆ ไขปากเล็ก ๆ ของลูกเด็ก ๆ แรกคลอดออกมาพอจะพูดได้เนี่ย มันพูดคำว่าแม่ ง่ายกว่าคำว่าพ่อ พูดคำว่า มะ ง่ายกว่าพูดคำว่า ปะ คือเค้าออกเสียงตัว ม ได้ง่ายกว่าที่จะออกเสียงตัว ป นั่นตามธรรมชาติไม่ได้มีใครสอนมาแต่โบราณกาล มันอาจจะออกเสียง ม แม่ก่อน เพียงเท่านั้นก็เป็นเครื่องแสดงว่าแม่ต้องมาก่อน แม้แต่เสียงที่จะพูดออกมา

แม่มาก่อน ถึงก่อน สอนก่อน อะไรก่อน ก่อนทั้งนั้น สมกับที่เรียกว่าเป็นครูคนแรกแล้ว สร้างดวงวิญญาณของทารกตั้งแต่จุดแรก ตั้งแต่ปฐมฤกษ์แรกก็แล้วแต่จะพูดเถอะ นั่นแปลว่าทั้ง

เนื้อทั้งตัวของเรานี้ แม่ให้มามากกว่า ไขมันเนื้อตัวนี้ก็ออกมาจากแม่ แบ่งภาคมาจากแม่ **มันก็กินนมแม่ซึ่งเป็นเลือดในเนื้อในตัวของแม่** มันก็เอามาเป็นส่วนที่เป็นเนื้อเป็นตัว ที่นี้ในส่วนที่เป็นจิตเป็นวิญญาณมันก็แบ่งมาให้ คืออบรมให้ ไล่ลงไปให้ในจิตในวิญญาณก่อนพ่อ ที่จริงจะเห็นว่าแม่เป็นบุคคลที่มาถึงก่อน มาก่อนใส่อะไรลงไปก่อน ก่อนใครหมด ในจิตในวิญญาณของเรา มีแต่สิ่งที่แม่ใส่มาให้ก่อนใคร ก่อนสิ่งใด เรียกว่าพ่อเป็นผู้คุ้มครองมากกว่า แม่เป็นผู้ให้เกิดให้กำเนิดทั้งทางกายและทั้งทางจิต พ่อสร้างชีวิต แม่สร้างวิญญาณ มีชีวิตมันสำคัญอยู่ที่มีวิญญาณ อันถูกต้องหรือไม่

ขอให้ท่านทั้งหลายสนใจว่าดวงวิญญาณของเรานั้นนะมันถูกสร้างขึ้นโดยใคร อาตมาอยากจะให้ท่านทั้งหลายทบทวนดูกันเป็นพิเศษในวันนี้ซึ่งเราสมมติให้ว่าเป็นวันแม่ คือจะมีหลักว่า จะมี

หลักที่เสนอขึ้นมาว่าอะไร ๆ ที่เรามีเราได้เราเป็น
 เรามีอยู่ในจิตในวิญญาณในนิสัยสันดานมันยาก
 ของเราเวลานี้มันได้มาจากแม่เพราะพ่อไม่ค่อยมี
 โอกาสสอน แม้ในทางที่จะบีบบังคับอบรมเรา
 ก็ได้รับจากแม่ เราได้รับก้านมะยมจากแม่นับไม่
 ไหวนับไม่ถ้วนแต่เราไม่เคยได้รับจากพ่อ นี่เรียก
 ว่ามันติดกันถึงขนาดนี้ อาตมาอยากจะขอ
 แยกแยะให้เป็นอย่างไรเพื่อช่วยการนึกหรือการ
 ใคร่ครวญ เราได้นิสัยของการทำอะไรเรียบร้อย
 มาจากแม่เพราะแม่เค้าจะคอยดูแลให้ทำ
 เรียบร้อยทุกอย่าง นับตั้งแต่ว่าจะกินข้าวมันก็
 ต้องเรียบร้อย จะล้างจานมันก็ต้องล้างสะอาด
 ถ้าล้างจานไม่สะอาดแม่ก็ไม่ยอมก็ต้องคอยล้าง
 จานให้สะอาด แล้วก็ไปเก็บให้เรียบร้อย เสื้อผ้า
 ก็ต้องเรียบร้อย ที่หลับที่นอนก็ต้องจัดเรียบร้อย
 ล้างมือล้างเท้าสะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ นิสัย
 ความเรียบร้อยนี้เราได้มาจากแม่เพราะแม่จ๋าจี้

จำไซ้ ไม่ยอมให้ทำอะไรไม่เรียบร้อย นานเข้าเราก็มินิสัยเป็นคนทำอะไรเรียบร้อย

ท่านทั้งหลายคงจะนึกได้กันทุกคน ถ้าว่าความเรียบร้อยเป็นสิ่งที่มีความค่าเราก็ได้รับสิ่งที่มีความค่ามาจากแม่ ทำไมเราจะไม่นึกถึงพระคุณของแม่ในข้อนี้กันบ้าง ถ้าเดี๋ยวนี้เราไม่มีความเรียบร้อยทำอะไรไม่เรียบร้อยเราจะเป็นอย่างไร คนเขาจะตำหนิกันทั่วไปแล้วเราก็จะเกลียดหน้าหน้าตัวเองขอใช้คำหยาบคายอย่างนี้ เราจะเกลียดหน้าหน้าตัวเองที่เมื่อทำอะไรไม่เรียบร้อย แม้ว่าเราจะเป็นคนขี้เกียจแต่เราก็ยังเกลียดหน้าหน้าตัวเองถ้าทำอะไรไม่เรียบร้อย ความขี้เกียจมันก็ช่วยไม่ได้จะเรียกว่านิสัยทำอะไรเรียบร้อย แต่งตัวเรียบร้อย เสื้อผ้าเรียบร้อย นั่งลุกยืนเดินเรียบร้อย มีความเรียบร้อยซึ่งเป็นสิ่งที่มีความค่าสูงที่สุดอย่างหนึ่งทีเดียว

ทีนี้จะพูดถึงการประหยัด พ่อก็จะไม่มาตักเดือนลูกเรื่องการประหยัด แต่แม่นี้ตักเดือนลูก

ทุกกระเบียดนิ้ว คนอื่นไม่ทราบ แต่อาตมารู้สึกกับตัวเองอย่างนี้ คือในขอบเขตที่จะมองเห็นสังเกตเห็น เพื่อนบ้านเรือนเคียงก็เห็นว่าแม่อบรมนีสัยประหัดเหลือประมาณ โดยเฉพาะมารดาของอาตมาเป็นคนจู้จี้พิถีพิถันเรื่องการประหัด จะต้องประหัดแม้แต่ น้ำล้างเท้า น้ำล้างหน้า ไม่ต้องพูดถึงน้ำอาบมันต้องประหัดทั้งนั้นแหละ แม้แต่ฟีน จะถูกรอบรมให้ใช้ถ่านใช้ฟีนอย่างประหัด ประหัดจนคนอื่นเขารำคาญ บางทีคนเขามาเห็นเขารำคาญว่ามันประหัดเกินไป ทำนองนี้ ไอ้ของที่คนอื่นเขาทิ้งแม่ของเราไม่ยอม ทั้งเชือกผูกของกระดาสห่อของหรือว่าแม้แต่กระดาสที่ใส่อะไรไม่ได้แล้วใช้ได้เพียงว่าจะเป็นเหยื่อจุดไฟติดไฟนี้ก็ยังไม่ยอมให้ทิ้ง นี่มันประหัดถึงที่สุดถึงขนาดนี้ ไม่ต้องพูดถึงไม้ขีดไฟ ก้านหนึ่งมันก็ต้องประหัดอยู่ดี

ท่านลองคิดดูเถอะว่าถ้าเราไม่ได้รับการจ้ำจี้

จำชีพิตถีพิถันมาแต่อ่อนแต่ออก เราคงจะสุรุ่ยสุร่ายกันมากกว่านี้ เดียวนี้เรามั่นถึ้มพระคุณของแม่ไม่รักษาไว้ให้ดีในเรื่องของการประหยัด แล้วพอมีความเจริญสมัยใหม่ซึ่งทำอะไรชู้ๆ ลวกๆ ไม่มีการประหยัด เราจึงประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ แล้วประเทศชาติของเราก็พลอยประสบด้วยเพราะว่าพลเมืองมันไม่ประหยัด พลเมืองมันมีจิตใจหยาบคายมันไม่รู้เรื่องประหยัด ถ้าพลเมืองทุกคนมีการประหยัด ประเทศชาติของเราจะดีกว่านี้

ทีนี้จะดูเรื่องการอ่อนน้อมถ่อมตน การที่เราไม่กระด้าง ที่เราไม่กระด้างมีนิสัยอ่อนน้อมถ่อมตนให้คนเค้าเห็นแล้วรักนี้ แม่เป็นผู้คอยกำชับคอยกำกับให้เป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน ให้ยอมแพ้เพื่ออย่าให้เกิดเรื่อง ถ้าเรื่องมันจะเกิดใหญ่โตเป็นอันตรายแล้วแม่เค้าบอกให้ยอมแพ้ ยอมแพ้อย่างนี้ไม่ถือว่าเสียเกียรติถึงใครจะเห็นว่าเสีย

เกียรติหรือชื่อเสียงที่สุดแท้ แต่ผู้ที่ยอมแพ้เพื่อให้เรื่องมันระงับไปนี้เชื่อว่าประพฤติตรงต่อพระพุทธภาษิตที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ ว่าผู้ที่ทำให้เรื่องราวระงับไปจนนั้นได้เป็นผู้ที่ประเสริฐนั้นเป็นผู้ที่ชนะ การที่มีการอ่อนน้อมถ่อมตนยอมแพ้ได้เพื่อให้เรื่องมันระงับไปนี้เป็นสิ่งที่มีคุณค่าสูงสุดของคนเราเพื่อจะอยู่กันอย่างปกติสุข ผู้อ่อนน้อมถ่อมตนยอมปลดปล่อยใครๆก็รัก เทวดาก็รัก แม้แต่สุนัขก็รัก คนที่เกะกะแก้งก้างแม้แต่สุนัขมันก็ไม่รัก ผู้ที่อ่อนน้อมถ่อมตนเรียบร้อยแม้แต่สุนัขก็รักจะไม่เห่าจะไม่กัด เรียกว่ามันเป็นเรื่องของธรรมชาติอยู่ไม่น้อยทีเดียว

ที่นี้ก็ต้องพูดถึงเรื่องรักพวกพ้องพี่น้อง เพื่อนฝูง แม่อบรมให้เรารัก รักพี่รักน้องรักเพื่อนรักพ้องรักเพื่อนบ้านเรือนเคียงรักผู้อื่น รักผู้อื่น ถ้าปล่อยมันไปทำเรื่องบางที่เราจะรักผู้อื่นน้อย เดียวนี้ที่เรารู้จักรักผู้อื่นเห็นแก่ผู้อื่นเพราะ

ว่าแม่ค้าอบรมมาโดยไม่รู้สีกตัว แม่ค้าเอากฎมา แต่ไหนก็ไม่ทราบ โดยถือว่าเป็นกฎที่มีมาแต่เดิม แต่ดั้งเดิม ฟังดูแล้วก็น่าขัน คือบอกว่าน้องเอาเปรียบพี่ได้แต่พี่เอาเปรียบน้องไม่ได้ น้องมีสิทธิที่จะโกงพี่ได้แต่พี่ไม่มีสิทธิที่จะโกงน้อง มาคิดดู มันเป็นความยุติธรรมแบบไหนกัน แต่ถ้าลองปฏิบัติดูเถอะมันก็จะมีผลต่างกันลิบ พี่จะให้ ให้อภัย รักน้องเป็นพิเศษ มันจะถึงกับว่าน้องขโมยของพี่ได้แต่พี่ขโมยของน้องไม่ได้ บาป อย่างนี้เป็นต้น ความที่แม่อบรมมาให้รักน้องให้มีความรักระหว่างพี่น้องมันละเอียดลออประณีตถึงขนาดนี้ ข้อนี้เป็นการสอนที่ดี สอนที่ให้เราอยู่ร่วมโลกกันอย่างดี เพราะว่ามันจะต้องช่วยกัน การอยู่ในโลกนี้มันจะต้องช่วยกัน เราอยู่คนเดียวในโลกไม่ได้ ถ้าสมมติว่าเค้าจะยกโลกทั้งโลกนี้ให้เราคนเดียว โลกทั้งหมดทั้งโลกนี้ให้เราคนเดียว แต่ให้เราอยู่คนเดียวแล้วเราอมรับไหวหรือ ให้

เราอยู่คนเดียวในโลกมันก็ยอมรับไม่ไหว มันก็ต้องมีเพื่อนอยู่ด้วย เมื่อมีเพื่อนอยู่ด้วยมันต้องมีระเบียบแบบแผนอะไรที่จะต้องประพฤติต่อเพื่อนเพื่อที่จะให้อยู่ด้วยกันได้ งั้นเราจึงต้องมีระเบียบอีกแผนกหนึ่งว่าเราจะต้องรู้จักประพฤติกระทำที่จะทำให้เราอยู่ร่วมกันได้ อยู่ร่วมกันได้โดยสนิทสนมสะดวกสบาย มันเลยกลายเป็นเข้ากับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติที่ทุกอย่างมันจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ในโลกนี้มีอะไรบ้าง มีคน มีสัตว์ มีต้นไม้ มีอย่างน้อยสามพวกนี้ก็มีอะไรที่มันเนื่องกันที่มันเอื้อเพื่อเจือจานซึ่งกันและกันอยู่ ไม่งั้นมันอยู่ไม่ได้ คนไม่มีสัตว์ ในโลกนี้มีแต่คนไม่มีสัตว์ก็อยู่ไม่ได้ ไม่มีต้นไม้ก็อยู่ไม่ได้ ในระหว่างคนก็เหมือนกันแหละมันจะต้องอยู่ด้วยกัน สำหรับจะได้ทำงานแบ่งภาระหน้าที่กัน นี่เป็นชาวนาเป็นชาวสวนเป็นพ่อค้า เป็นข้าราชการเป็นหมอ

เป็นครู เป็นทุกอย่างมันต้องมีครบ แล้วมันก็อยู่
กันได้ด้วยกัน ทำประโยชน์เอื้อเพื่อเพื่อแผ่แก่กัน
และกัน แม้แต่สัตว์มันก็ต้องมีการเอื้อเพื่อเพื่อ
แผ่กัน อาตมานั่งสังเกตดูว่า โอ้ นี่มันอย่างนี้
เอง ใ้ลูกไก่ตัวเล็ก ๆ มันจิกเห็บจิกหมัดที่หงอน
ที่หน้าของไก่ตัวโต ๆ บางทีไก่ตัวโต ๆ มันก็จิกให้
แก่กันและกัน มันก็จิกเห็บจิกหมัดออกจาก
หงอนจากหน้า เพราะว่ามันจิกเองไม่ได้ ไ้ตัว
ไหนที่มันจะจิกที่หน้าที่หงอนของมันเองได้ มัน
ไม่มีเสร็จแล้วมันก็ก้มหัวลงไปให้ไก่ตัวอื่นช่วยจิก
นำเอ็นดู บางทีลูกไก่ตัวเล็ก ๆ ก็ช่วยจิก นี่ทำไม
มันเห็นได้ชัดว่าถ้าไม่ได้ไก่ตัวอื่นจิกใ้ไก่นั้น
มันก็มีหน้ามีหงอนเต็มไปด้วยเห็บมันเต็มไปด้วย
หมัด สุนัขนี่มันก็ยังช่วยกันกัดหมัดให้แก่กันและ
กันโดยเฉพาะที่บนหลังคอที่หมัดชอบไปอยู่ตรง
นั้น เพราะว่าใ้หมาตัวเจ้าของมันกัดไม่ได้ หมัด
มันก็ไปอออยู่ที่หลังคอสุนัขแล้วก็มีสุนัขตัวอื่น

ช่วยกัช่วยงับช่วยแก้ไขให้ หรือว่าถึงมันก็ช่วย
หาหมัดหาเหาให้ลูกถึง เพราะมันทำเองไม่ได้ใน
บางที่บางแห่ง

นี่เห็นได้ชัดว่าธรรมชาติมันสร้างมาสำหรับ
บางอย่างช่วยตัวเองไม่ได้มันก็ต้องผู้อื่นช่วย เรา
จึงต้องอยู่ด้วยกัน แม่อบรมนิสัยเราให้รักผู้อื่น
ให้สัมพันธ์กับผู้อื่น ยิ่งเป็นแม่ที่ดีเท่าไรก็จะยิ่ง
อบรมสั่งสอนลูกเด็ก ๆ นะให้เห็นแก่ผู้อื่นให้มาก
เข้าไปให้เห็นแก่ตัวน้อยที่สุด เพราะว่าความเห็น
แก่ตัวนี้มันเป็นสัญชาตญาณ มันมีได้ง่าย มันมี
ได้ง่าย มีได้เป็นธรรมดา มีอะไรก็ไม่อยากให้ใคร
กิน จะกินเองมันก็เห็นแก่ตัวมากไป ต้องได้รับ
การอบรมสั่งสอน ให้ผู้อื่น ให้เห็นแก่ผู้อื่น ถึง
กับแม่ต้องบอกว่า กินเองเดี๋ยวก็ไปถ่ายอุจจาระ
หมดแล้ว แต่ถ้าให้ผู้อื่นกินมันไปฝังอยู่ในจิตใจผู้
อื่นอยู่เป็นปี ๆ บางทีตลอดชีวิตก็มี นี่เรียกว่าผู้
อื่นนะมันมีความหมายอย่างไร มีค่าอย่างไร เรา

จึงรักผู้อื่น

เราเตรียมพร้อมสำหรับที่จะอยู่ร่วมกันอย่าง
 ผาสุก ไม้ต้นไม้อันใหญ่ๆ เหล่านี้ อย่าอวดดีไป
 ถ้าไม่มีไอ้ของรักษาความชื้นเป็นตะไคร้เป็นอะไร
 ที่โคนต้นหรือในแผ่นดินไม่มีอะไรบางอย่างที่
 รักษาความชื้น มันก็ตายเหมือนกัน ไข่เดือนมัน
 ช่วยทำให้ดินดีต้นไม้มันก็สบาย มันก็สบายใหญ่
 โตงดงาม เพราะว่าไข่เดือนมันช่วยไถดินให้ดินดี
 มันชอบไปในดินมันกินดินมันถ่ายออกมากลาย
 เป็นอาหารของต้นไม้ นี่เรียกว่ามันได้รับ
 ประโยชน์จากไข่เดือน แล้วต้นไม้ก็ให้ความชุ่ม
 ชื่นออกมาให้ใบหล่นลงมา ไข่เดือนได้กินใบไม้ที่
 ผุพัง นี่ มันแลกเปลี่ยนกันแบบนี้ เรียกว่ามัน
 อยู่กันได้ มันจะให้อยู่กับตามลำพังไม่ได้ เป็น
 ลัทธิที่بابอ นายทุนจะอยู่ตามลำพังอยู่ไม่ได้
 คอมมิวนิสต์จะอยู่ตามลำพังก็อยู่ไม่ได้ มันต้อง
 แลกเปลี่ยนกันต้องจุนเจือกัน มนุษย์จึงจะอยู่

กันจนพาสุกได้ นี่แม่เขาก็สอนให้เรารู้จักเอื้อเฟื้อ เพื่อแผ่เจือจานเกิดเป็นนิสัยอันนี้ขึ้นมา คัมครอง เราให้มีความสุขสวัสดิมาจนกระทั่งทุกวันนี้

ทีนี้แม่เขาก็อบรมนิสัยกตัญญูทเวที ถ้าแม่ที่ตีจะคอยเตือนให้ลูกรับรู้บุญคุณของผู้อื่นของพ่อของแม่ของพี่ของน้องของเพื่อนบ้าน แม่จะให้เราช่วยทำงานชนิดที่เบาแรงแม่ นั่นคือสอนให้กตัญญู ถ้าเด็ก ๆ ทำอะไรไม่ได้มากก็ช่วยต๋ำน้ำพริกแกงให้แม่ก็ได้ ต๋ำไม่เป็นมันกระเด็นเข้าตาแสบร้องโฮ ๆ ไปมันก็ไม่เป็นไร แต่มันก็ฉลาดขึ้น มันก็ฉลาดขึ้น ขอให้รักลูกให้ลูกทาง ให้มันเข้มแข็งแต่มันไม่ได้แข็งกระด้างแล้วมันก็อ่อนโยน แล้วมันก็รับรู้คุณแม่ มันก็ช่วยแม่ทุกอย่างที่ให้แม่ได้รับการเบาแรง ช่วยเหยียบขาให้แม่ให้หายเมื่อย หรือว่าเมื่อแม่เป็นไข้เจ็บไข้เอาใจใส่ที่สุด แต่เราก็กังเห็นเด็กเลว ๆ หรือว่าที่พ่อแม่เค้าไม่ได้อบรมสั่งสอน มันไม่เอาใจใส่กับพ่อแม่

แม้แต่ยามเจ็บไข้ก็มีเหมือนกัน นั่นมันเป็นโทษของแม่ที่ไม่รู้จักอบรมลูก ไม่รู้จักสั่งสอนลูก แล้วพอมีความเจริญสมัยใหม่เข้ามาถึงแล้วมันก็ทำไม่ได้ มันจะช่วยล้างอุจจาระปัสสาวะให้แม่ไม่ได้แล้ว เพราะมันเจริญไปแล้ว อย่างนี้เป็นต้น นี่คือความผิดพลาด แต่ถ้าแม่เขาอบรมมาดี มันก็ไปกันได้จนตาย เด็ก ๆ เขาจะยอมเสียสละเพื่อแม่ โท่แล้วก็ปรนนิบัติแม่ได้จนตาย เป็นธรรมเนียมไทย เป็นเอกลักษณ์ไทย ซึ่งชนชาติอื่นบางชาติมันไม่มี ที่มันจะประคบ

ประหม่อมเลี้ยงดูแม่จนแก่เฒ่า มันไม่มีในชนบางชาติ แต่มันมีในชนชาติที่เป็นสัมมาทิฐิ นับถือพุทธศาสนา เราก็เป็นชาติที่นับถือพุทธศาสนามาแต่ไหนแต่ไรแล้ว เราจึงเข้ามาอยู่ในวัฒนธรรมนี้แล้วแม่ก็อบรมสั่งสอนเราตามแบบฉบับของแม่ที่เป็นคนไทยหรือเป็นชาวพุทธ

แม่ยังอบรมให้เคารพคนเฒ่าคนแก่ ใ้แม่ที่

มันไม่ได้สอนให้ลูกเด็ก ๆ นั้นเคารพคนเฒ่าคนแก่ มันเป็นแม่สมัยใหม่เกินไปแล้ว มันเป็นแม่สมัยใหม่แล้ว ถ้ามันเป็นแม่สมัยเก่าแต่เดิมแล้ว มันจะควบคุมให้ลูกเคารพคนเฒ่าคนแก่ให้เป็นนิสัยเลย ให้เกิดเป็นคนอ่อนโยนไม่กระด้าง เป็นที่รักของมนุษย์ของเทวดา อบรมให้อ่อนน้อมคนแก่คนเฒ่าพระเจ้าพระสงฆ์มันมีมือที่ประนม ๆ อยู่ตลอดเวลา เมื่ออาตมาเป็นเด็ก ๆ ระเบียบไหว้คนเฒ่าคนแก่นี้ยังเคร่งครัดกันอยู่มาก เด็ก ๆ จะต้องไหว้คนแก่ แม้รู้กันอยู่ว่าคนแก่คนนี้เป็นคนบ้า เราก็ต้องไหว้อยู่ดี ลองไม่ไหว้อาจารย์ก็เมียนหรือแม่ก็ให้กำนมะยม แม้รู้ว่าคนนี้มันไม่เต็มบาทบ้าง ๆ บอ ๆ คนแก่ก็จริงเราก็ต้องไหว้แล้วมันก็ไม่เสียหายอะไรนอกจากคนโง่มันจะล้อเสร็จแล้วมันก็เกิดนิสัยที่ดีที่อ่อนโยนติดไปตลอดชีวิตเลย

ที่นี้อาจจะเล่าอีกอันหนึ่งว่า แม่อบรมนิสัย

ปลูกฝัง คือปลูกต้นไม้ จะเป็นต้นไม้ดอกก็ได้
สวนครัวก็ได้ พืชผลอะไรก็ได้ มันมีที่ว่างสักนิด
หนึ่งข้างเรือนแล้วมันก็ต้องปลูกแหละ ไม่เคย
ปล่อยให้ทิ้งว่างอยู่เฉยๆ แต่เดี๋ยวนี้เขาเจริญเป็น
เทวดากันหมดแล้ว เขาไม่ปลูกแล้ว เขาไปซื้อที่
ตลาดจนเงินเดือนไม่พอใช้ดีกว่า แต่ที่ปลูกสวน
ครัวช่วยประหยัดข้างบ้านนั้นไม่มี แต่เมื่ออาตมา
เป็นเด็ก ๆ แม่เค้าก็บังคับหรือว่าชักชวนให้ทำ
ให้ปลูก ไอ้เด็ก ๆ จะปลูกดอกไม้เล่นของตนเอง
ก็ได้ แต่แม่เขาก็ชักชวนให้ปลูกพืชผลที่กินได้
เป็นตะไคร้เป็นพริกเป็นมะเขือเป็นอะไรก็ตาม
จนกลายเป็นเรื่องสนุกไปเลย บางที่บางที่ก็มี
ที่ดินกว้างหน่อย ใกล้เคียงๆ บ้านนั้นนะก็ปลูกสับปะรด
ปลูกกล้วย ซึ่งไม่กินที่มากก็ทำ ไม่เคยอยู่ว่าง มี
ว่างเมื่อไหร่ก็ถูกชักชวนให้ไปทำอย่างนี้เรียกว่า
ปลูกฝัง และมีของดีที่อยากจะอวด ว่าปลูก
สับปะรดปลูกกล้วย ขุดหลุมแล้วยังไม่เอาหน่อ

ลงหลุม ต้องทำพิธีกันก่อน ทำพิธีเสกคาถากัน
 จโมยกันสัตว์มากิน ให้ว่าคาถานี้ พอว่าแล้วก็
 ไม่มีจโมยมาจโมยก็จะไม่มีสัตว์มากิน ว่าคาถา
 สามครั้งก่อนเอาหน่อกล้วยหน่อสับปะรดลงหลุม
 แล้วก็กลบดิน ไอ้คาถานั้นมีว่า สัตว์กินเป็น
 บุญคนกินเป็นทาน ช่วยจำไปสอนลูกหลานมั่ง
 สัตว์กินเป็นบุญคนกินเป็นทาน สัตว์กินเป็นบุญ
 คนกินเป็นทาน สัตว์กินเป็นบุญคนกินเป็นทาน
 สามจบ แล้วโยนลงหลุมกลบดินปลูก รับประทาน
 ได้ว่าจะไม่มีสัตว์มากินจะไม่มีจโมยมาจโมย
 เข้าใจมั๊ย? ถ้ามีสัตว์มากินเราก็เอาบุญเสียแล้วจะ
 เรียกว่าสัตว์มากินยังงี้ได้ ถ้าสัตว์มากินเราก็คิด
 เอาบุญเสียแล้ว เอาบุญเพราะสัตว์มากินก็เลย
 ไม่มีสัตว์ไหนมากินให้เราเสียหาย นี่ถ้าว่าจโมยมา
 จโมยเราก็ว่าคนกินเป็นทานเสียแล้ว ให้ทานลวง
 หน้าเขามารับทานเลยไม่มีจโมย

นี่ก็ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ไทยเป็นวัฒนธรรม

ไทย ซึ่งแต่ก่อนต้องถือกันทั่วไปแน่ละ ถ้าไม่มี
ถือกันทั่วไปแล้วก็มารดาเขาจะเอามาแต่ไหนพูด
มันเป็นเรื่องที่ว่าอบรมสั่งสอนกันมาเป็นนิสัย
สันดานเป็นมารยาทเป็นของดีเป็นของประเสริฐ
เป็นเอกลักษณ์ไทยของวัฒนธรรมไทย ช่วยจำไป
ด้วย ถ้านกหรือสัตว์มากิน มันก็เอาบุญนี้ ไม่
ต้องยิงไม่ต้องดักไม่ต้องฆ่า ถ้าขโมยมากินก็ไม่
ต้องจับไปส่งตำรวจเพราะเราให้ทานเอาบุญเสีย
แล้ว มันไม่กินหมด ถ้าเราอยากชี้แจงมันก็ทำ
ทำเพื่อไว้ เหมือนกับชาวอินเดีย อาตมาไปเห็น
เขาทำนาปลูกข้าว เขาเพื่อลี้ยงไว้ด้วย เพื่อลี้ยง
เพราะลี้ยงมันชุม เขาก็ทำให้มันมากเข้าไว้เพราะ
ว่าลี้ยงมันกินไม่หมดหรอก ลี้ยงกินแล้วยังเหลือ
ให้คนพอกิน ที่ไปเห็นก็คือว่าคนเขาเกี่ยวข้าว
พรวดๆๆ อยู่ลี้ยงก็กินพรวดๆๆ อยู่แข่งกัน ลี้ยง
กินข้าวแข่งกับเจ้าของนาที่เกี่ยวข้องข้าว อาตมาไป
ยืนดูนี้ทำไมอย่างนี้เล่า นี่ทำไมอย่างนี้ ถ้ามเขา

เขาว่าเขาได้ทำเพื่อถึง เขาไม่ไต่ถึงเขาไม่ได้โกรธ
 ถึง นี่เป็นวัฒนธรรมเก่าแก่ แต่ถ้าว่าเป็นรุ่นใหม่
 เป็นคนรุ่นใหม่มันก็เอาปืนใส่โป้งเข้าไปไต่ถึง นี่
 มันเปลี่ยนกันถึงอย่างนี้

เรามีนิสัยนิมนวลละไมอ่อนโยนเมตตากรุณา
 นี้ วัฒนธรรมเดิมมันสอนให้โดยทางแม่ แล้วแม่
 เป็นผู้มอบสิ่งเหล่านี้ให้มากกว่าพ่อ ซึ่งจะเปรียบ
 กันไม่ได้ ก็พูดแล้วว่านับคุณเถอะแม่เขาให้ก้าน
 มะยมเท่าไร แล้วแม่เขาให้ก้านมะยมเท่าไรพ่อ
 เขาไม่เคยให้เลย มันเป็นเรื่องที่ต้องต่างกันมาก
 จนแม่กับพ่อนี้ไม่ได้ทำหน้าที่อย่างเดียวกัน

แล้วที่นี้ก็อยากจะพูดถึงไอ้สิ่งที่ไม่ดี อบายมุข
 เล่นการพนัน แม่นี้ห้ามขาด ที่ลูกจะเล่นการ
 พนันไม่ได้ แม้แต่เล่นหมากรุกพ่อชอบหมากรุก
 อยากเล่นหมากรุกต้องไปเล่นที่บ้านคนอื่น แต่
 บ้านของตัวนี้แม่ไม่ยอมให้เอากระดานหมากรุก
 เข้ามา ถ้าเราอยากเล่นหมากรุกบ้างก็ต้องไปที่

บ้านคนอื่น แม้แต่พ่อเองก็ไม่บังคับแม่ได้ที่ไม่ยอมให้เอากระดานหมากรุกเข้ามา จะเสียนิสัยแก่ลูก การพนันใดๆ เล็กๆ น้อยอย่างนี้ไม่ได้ไม่ต้องพูดถึงการพนันใหญ่โต มันก็ไม่มี อย่างไฟ่อย่างไปนี้ก็ไม่ต้องพูดถึงกันแม้แต่เพียงหมากรุกก็ไม่ได้ แล้วบางทีก็มากเกินไปก็ไม่ใช่ไร แม่ก็มีสิทธิที่จะทำได้ อย่างแม่อาตมานี้ห้ามไม่ให้ไปเกี่ยวข้องกับคนตรี เพราะว่าเสียนิสัยโลเล เสียเวลา ไม่เอา แต่เราชอบคนตรี เราก็นั่งไปหัดเล่นที่บ้านคนอื่น ที่บ้านนี้เอาเครื่องดนตรีขึ้นมาไม่ได้แม้แต่ชิ้นเดียว นี่แหละเรียกว่าแม่เค้ากวดขันนิสัยสันดานวิญญูณกันถึงขนาดนี้

ไอ้เรื่องที่เขาทำกันโดยมากเราก็ไม่ทำ มันก็ไม่ ไม่ทำเองนะ อาตมาอยากจะอวดสักหน่อย คุยโตอวดสักหน่อยว่า แม่ไม่เคยห้าม ไม่มีโอกาสจะห้ามเรื่องกินเหล้าเรื่องสูบบุหรี่นี้ไม่มีโอกาสจะห้าม ไม่เคยถูกห้าม เพราะว่าเรามันไม่

กินเองนี่ เรามันไม่กินเสียเอง จิบชิมเหล่าคุณ
ครั้งแรก น้ำข้าวอะไรไม่รู้ทั้งเผ็ดทั้งขมทั้งเหม็น
บัวนึ่งเกือบไม่ทัน สุกบุหรือครั้งแรกก็เหมือนกัน
มันรู้สึกว๊า อ๊อ มันทั้งเผ็ดทั้งขมทั้งอะไรก็ไม่รู้
ทั้งเกือบไม่ค่อยจะทัน เขาเรียกว่าครั้งแรกเป็น
ครั้งแรกและก็เป็นครั้งสุดท้าย เพราะมันแม่ไม่
ต้องห้ามเรื่องบุหรือเรื่องเหล่านี้ไม่เคยห้ามเพราะ
ว่าเราไม่เอาเอง แต่ถึงอย่างนั้นมันก็ถ่ายทอดมา
บิดาก็ดีอาาก็ดีไม่ดื่มเหล้าไม่สูบบุหรี่ เต็กๆ เลย
เป็นเองทุกคนเลย นี่ขอให้นึกถึงพระคุณของแม่
ที่ให้อะไรๆ มาตามตัวอย่างเหล่านี้ ไม่ใช่ทั้งหมด
มันมีมากกว่านี้มาก นี่ยกตัวอย่างมาให้ดูไม่กี่
อย่าง แต่แล้วไปคุณเถอะว่ามันฝังอยู่ในนิสัยสันดาน
ในวิญญูณจนกลายเป็นนิสัยหรือมรรยาทของคุณ
แล้วลูกก็เป็นที่น่ารักของมนุษย์ของเทวดา เป็น
พลเมืองที่ดีในโลก ถ้ามันเป็นกันอย่างนี้ทุกคน
โลกๆนี้มันก็เป็นโลกประเสริฐเป็นโลกวิเศษ เป็น

โลกของพระศรีอริยเมตไตรยเป็นแน่นอน

นี่เพื่อจะบอกให้รู้ว่า ทำไมภาษาบาลีมันจึงมีคำว่ามาตาปิตาคือแม่และพ่อ เพราะแม่มาถึงก่อนอย่างนี้ เพราะแม่ใส่อะไรลงไปในดวงจิตดวงวิญญาณของลูกก่อนใครๆ ในลักษณะอย่างนี้ เพราะฉะนั้นคำพูดนั้นถูกแล้ว คือพูดว่ามาตาปิตาว่าแม่และพ่อ เราก็รับวัฒนธรรมอินเดียมาโดยตรง กระทั่งทางศาสนา แต่ไม่รู้ว่ามีมาเปลี่ยนกลับเป็นพ่อแม่ได้อย่างไร แต่นั่นไม่เป็นไร เป็นเพียงคำพูด แต่การประพฤติปฏิบัติขอให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์อันเดิมว่า แม่เขาได้ถ่ายอะไรลงไปในชีวิตในวิญญาณเช่นเดียวกับให้กำเนิดทางร่างกายทางเลือดทางเนื้อมาพร้อมหมดนี้วันแม่ พูดถึงแม่กันอย่างนี้จะเป็นอย่างไร มีเหตุผลหรือไม่ ที่จะมาพูดกันในวันเช่นวันนี้

อาตมาขอร้องให้ผู้ที่ม่แม่ แต่ตัวเองก็กำลังเป็นแม่และจะเป็นต่อไปได้รู้สึกในความรับผิดชอบ

ชอบ ในความหมายของคำว่าแม่กันให้เพียงพอ เพราะว่าอันนี้มันเป็นรากฐาน ความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องจะเป็นรากฐานของการมีธรรมะ การที่เราจะมีธรรมะต่อไปอย่างอื่น ๆ นี้มันขึ้นอยู่กับรากฐานเดิม ที่มันถูกต้องและมันครบถ้วน อาตมาจึงบอกท่านทั้งหลายว่าที่ตั้งใจจะมาศึกษาธรรมะ ดับทุกข์มรรคผลนิพพานกันนี้ มันขึ้นอยู่กับสิ่งเหล่านี้ แต่ถ้ามันมีความเป็นแม่และความ เป็นลูกที่ไม่ถูกต้องอย่าหวังเลย ป่วยการพูด เพื่อไปเปล่า ๆ ที่ว่าจะปฏิบัติธรรมะจะศึกษา ธรรมะอะไรให้มันก้าวหน้า มันเป็นไปได้ พูด เพื่อกันไปเปล่า ๆ ที่สร้างรากฐานต่ำที่สุดนี้คือ ความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง อาศัยความเป็นแม่ที่ ถูกต้องสมบูรณ์ช่วยสร้างรากฐานของมนุษย์ใน โลกที่ดี แล้วคนเหล่านี้ก็พร้อมที่จะมีธรรมะ ศึกษาธรรมะให้ก้าวหน้าสืบต่อไป

เอาที่นี้ อยากจะพูดถึงประเด็นที่เป็นปัญหา

เรียกว่าปัญหาๆ เคี้ยวนี้ในเมืองไทยเราเรียกว่ามี
 อันธพาลเต็มบ้านเต็มเมือง พวกที่อยู่ในกรุงเทพฯ
 จะรู้ดี เพราะว่าในกรุงเทพฯ จะมีอันธพาลเต็ม
 บ้านเต็มเมืองรุนแรงยิ่งขึ้นทุกที อาชญากรรม
 เลวร้าย อาชญากรเลวร้ายมากขึ้นๆ ตามความ
 เจริญ ยิ่งเจริญยิ่งมากด้วยอาชญากรรม แม้ว่า
 การศึกษาเจริญ ไปดูเถอะว่ามันยังยิ่งมากด้วย
 อาชญากรรมจนจะพูดได้ว่าการศึกษาสูญเปล่า
 หหมดแล้ว เมื่อกรุงเทพฯยังไม่เจริญเท่านี้ เมื่อ
 กรุงเทพฯยังไม่มีการศึกษาเจริญเหมือนอย่างนี้
 กรุงเทพฯสมัยโน้น มีอาชญากรรมน้อยมาก มี
 ความปกติสุขมาก แล้วทำไมพอมันเจริญนั้น
 เจริญนี้ กระทบการศึกษาก็อวดคุยกันว่าเจริญๆ
 ไปเรียนมาจากเมืองนอกเมืองนามากมาย ทำไม
 มันจึงเต็มไปด้วยอาชญากรรม การคดโกง การ
 คอร์รัปชัน อาชญากรรมนั้นยิ่งเลวร้ายๆ อย่าง
 ยิ่งจนพันวิสัยมนุษย์ไปเสียแล้วก็มี เลวกว่าสัตว์

ไปเสียแล้วก็มี ทำไม

อาชญากรรมเหล่านี้กำลังเป็นปัญหา และที่เห็นชัดก็คือเด็กไม่เชื่อฟังพ่อแม่ เด็กสมัยนี้อ่ยาวอดดีไปว่ามีการศึกษาเจริญแล้วจะเชื่อฟังพ่อแม่ อาตมาสังเกตเห็นว่าบ้านนอกนี้ก็เหมือนกัน ก่อนนี้เด็กเชื่อฟังพ่อแม่ เคารพบูชาพ่อแม่ พอเจริญด้วยความเจริญและการศึกษาเจริญ เด็กก็กลายเป็นไม่เคารพพ่อแม่ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ เขาจะเก่งกว่าพ่อแม่ เขาจะดีกว่าพ่อแม่ ที่กรุงเทพฯ ที่ได้ยินมาว่าเป็นเรื่องจริง ที่เด็ก ๆ เขาอ้างว่ามีบุญคุณกับพ่อแม่ ถ้าเป็นเด็กสมัยก่อนเขายอมรับว่าพ่อแม่มีบุญคุณแก่เรา พอมาเด็กสมัยนี้เขาว่าเขามีบุญคุณแก่พ่อแม่ เขาไปเรียนเมืองนอกเมืองนา มา มีเกียรติยศชื่อเสียงมีอะไรมาแล้วทำให้พ่อแม่พลอยได้หน้าได้ตา เลยเขามีบุญคุณแก่พ่อแม่ คนสมัยนี้เขาว่าอย่างนี้ แล้วโลกนี้มันจะเป็นอย่างไรกัน ถ้ามันกลับกันอยู่อย่างนี้

เด็กไม่รู้บุญคุณของพ่อแม่ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ นั่นแหละคือปัญหา เพราะว่าเราไม่ได้อบรมสั่งสอนเขาให้รู้ว่าพ่อแม่คืออะไร พ่อแม่คืออะไร ไม่ได้สั่งสอนเขาโดยแท้จริง เด็กๆ อนุบาลมาถึงก็ให้เรียนหนังสือตะพึด เรียนภาษาต่างประเทศก็มี เด็กๆ เหล่านั้นก็ไม่ว่าพ่อแม่คืออะไร พ่อแม่มีบุญคุณอย่างไรก็ไม่รู้ เด็กอนุบาลไปรู้ภาษาฝรั่งแล้วก็มี เพราะว่าการศึกษามันไม่ถูกต้อง ที่มันสอนอยู่มันก็ยังสูญเปล่า เพราะยังการศึกษาสูงๆ มีเปอร์เซ็นต์สูงๆ แต่ว่าอันธพาลก็ยิ่งเพิ่ม ๆ ๆ คอร์รัปชัน ก็ยิ่งเพิ่ม ๆ ๆ ถือว่าการศึกษามันยังสูญเปล่าอยู่ เด็กยังไม่ว่าพ่อแม่คืออะไร เด็กๆ ควรจะรู้ว่าการที่ทำให้พ่อแม่ต้องน้ำตาตกคือความเลวร้ายที่สุดในโลกไม่มีอะไรจะเลวร้ายเท่า แต่เดี๋ยวนี้เด็กคนไหนมันนึกอย่างนั้นบ้าง เด็กที่มีการศึกษาดีอย่างสมัยใหม่จะไม่เคยนึกอย่างนั้น เขาจะนึกแต่ว่าแม่เอาเงินมาให้มาก ๆ

ให้เราเรียนเก่งๆ ให้เราเรียนเร็วๆ ก้าวหน้าขึ้น
หน้าคนทั้งหลายก็ตามใจ แม่จะลำบากยากเข็ญ
อย่างไรก็ไม่ใช่สำคัญ สำคัญให้ลูกได้เรียนขึ้นหน้า
ใครๆ ก็แล้วกัน

นี่การศึกษาไม่ช่วยให้เด็กๆ รู้ว่าพ่อแม่คือ
อะไรมันก็เป็นอย่างนี้ จึงเป็นหน้าที่ๆ เราจะ
ต้องทำให้เด็กๆ รู้ว่าพ่อแม่คืออะไร คือเทวดา คือ
พระอรหันต์ คือพระพรหมเมื่ออยู่ในบ้านในเรือน
บ้านไหนเรือนไหนเด็กๆ เคารพบิดามารดาใน
ฐานะเป็นเทวดาเป็นพระพรหมพระอรหันต์แล้ว
บ้านนั้นเรือนนั้นจะเจริญ จะเจริญ จะเจริญสงบ
เย็นเป็นสุข เป็นมนุษย์ที่ถูกต้องและสมบูรณ์
ที่นี้บ้านเรือนไหนเด็กๆ มันไม่รู้สักอย่างนั้น
แล้วอ้างตัวมีบุญคุณเหนือพ่อแม่เสียอีก จะ
บังคับพ่อแม่เสียอีก บางทีจะใช้พ่อแม่เสียอย่าง
คนใช้ก็มี นี่คือสิ่งเลวร้าย ถ้าว่าจะพูดอย่าง
โบราณว่านี่เป็นสิ่งเลวร้าย เป็นกาลิ เป็นกาลิ

เป็นอัปรีย เป็นจัญไรอะไรถึงที่สุดเลย ขอให้เรา
สังเกตดูกันให้ดี ๆ ไม่เชื่ออาตมา ไม่ต้องเชื่อ
อาตมา แต่ไปสังเกตดูเอาเองก็แล้วกัน

ทีนี้ก็จะดูถึงแม่อีกครั้งหนึ่งว่าแม่คืออะไร
ได้พูดกันมาแล้วข้างต้นว่าเราจะมองดูแม่ในแง่
ปรมัตถ์ ปรมัตถ์แปลว่าความหมายอันลึกซึ่ง
เรียกว่าปรมัตถ์ ความหมายที่ลึกซึ่ง แม่คืออะไร
แม่คือผู้สร้างโลก คำว่าแม่นี้ให้มีความหมายว่า
เป็นผู้สร้างโลกสร้างสิ่งทั้งปวง มนุษย์นั้น แม่
สร้างขึ้นมาโดยทางจิตโดยทางวิญญูณ โดยทาง
กายนั้นยังไม่พอ มีสร้างทางจิตทางวิญญูณอีก
แม่คือผู้สร้างโลกมนุษย์โดยแท้จริง ใ้คำว่าแม่ๆ
นี้มันมีความหมายมหาศาลในทางสร้าง ในทาง
สร้างสรรค์ ในทางก่อสร้าง ในทางให้กำเนิด
อย่างแผ่นดินเนี่ยก็เรียกว่าแม่พระธรณีสมชื่อ
ที่สุดเลย แผ่นดินนี้เป็นแม่ เพราะว่าเกิดอะไร
ทุกอย่างๆ บนแผ่นดิน แผ่นดินจึงอยู่ลักษณะ

เป็นแม่ คำเรียกว่าแม่พระธรณี คนโบราณเขาให้เคารพแผ่นดินในฐานะที่มีบุญคุณสูงสุดเลยที่เรียกว่าแม่พระธรณี ที่รองๆ ลงไปเช่นแม่พระคงคา อย่างในบางประเทศถ้าขาดแม่น้ำมันก็ตายหมด มันมีชีวิตรอดอยู่ได้โดยแม่น้ำแต่ละสายๆ เหล่านี้แทนที่นั้นโดยเฉพาะในประเทศอินเดีย แม่น้ำคงคา แม่น้ำยมนาอะไรก็ตามนี้มันเลยเรียกแม่ ที่เราเรียกแม่มันหมายความว่าอย่างนั้นอะไรๆ ที่เป็นเหตุให้เกิดสิ่งอื่นออกมาหรือให้สิ่งอื่นมันอยู่ได้ มันรอดชีวิตอยู่ได้ก็เรียกว่าแม่ทั้งนั้น แม่แต่แม่พระธรณี

ที่เราทำความเข้าใจของคำว่าแม่ว่าเป็นแดนเกิดของทุกสิ่ง แต่ที่สำคัญคือมันสร้างวิญญานของมนุษย์ แม่ต้องทำหน้าที่อันนี้คือทำหน้าที่สร้างวิญญานของลูกนั้นแหละ อย่าไปทำหน้าที่พ่อเสียหมด เดียวนี้เขาแก้ตัวกันว่ารายได้ไม่พอใช้ แม่ต้องออกไปหารายได้ช่วยพ่อ ทั้งลูกไว้

ให้มันโตไปตามบุญตามกรรมของมันไว้กับคนใช้
ไว้กับลูกจ้างแล้วลูกมันจะเป็นลูกได้อย่างไร ใคร
จะมาทำหน้าที่แม่อย่างที่ว่ามาแล้วข้างต้น คนใช้
มันก็ทำไปตามแกนๆ อย่างนั้นแหละ ไอ้คน
รับจ้างเลี้ยงลูกมันก็เอาเปรียบที่สุด มันทำคอก
ขังเด็กๆ ไว้ให้เด็ก ๆ กินเหล้าลอกให้กินเหล้าให้
เมาอนซึมไปวันหนึ่งๆ ครบเดือนก็เบิกเงิน
เดือนค่าเลี้ยงลูก คนรับจ้างเลี้ยงลูกชนิดนี้มันก็
ยังมี แล้วแม่จะออกไปทำงานหารายได้ช่วยพ่อ
แล้วมันได้อะไรคุ้มค่ากัน มันกลับขาดทุน ถ้าแม่
จะทำงานช่วยพ่อบ้างก็ต้องทำงานชนิดที่ดูแลลูก
ไปได้ด้วยอบรมลูกไปได้ตามเดิม ทำงานชนิดที่
ว่ามันอยู่กับลูกได้นั้นแหละลูก มิฉะนั้นแล้วมันก็
จะไม่มีแม่ โลกนี้ก็จะไม่มีแม่ โลกนี้มันจะเลวลง
เพราะมันไม่มีแม่ ไม่มีดวงวิญญูณอันสูงที่แม่
เขาได้สร้างให้ พ่อก็สามารถที่จะหารายได้เลี้ยง
ครอบครัวหรือทำความปลอดภัยให้แก่ครอบครัว

ให้แม่ได้มีโอกาสที่จะสร้างสรรค์วิญญาณของคุณ ลูกก็จะได้มีอะไร ๆ สมบูรณ์ ๆ ในทางที่จะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ แม่มีข่ายพันธุ์พืชพันธุ์ที่ดีกว่า พ่อ อาตมาได้ฟังนักเลงชนไก่นักเลงกัศปลาเขา พูดให้ฟังว่าที่จะเลือกพันธุ์มาผสมพันธุ์ให้ได้พันธุ์ที่ดีเขาเลือกแต่แม่เลือกแต่ฝ่ายแม่เป็นสำคัญฝ่ายพ่อไม่สำคัญ ที่จะมาเป็นไก่นเป็นปลากัดที่ดีเขาเลือกกันพิถีพิถันแต่ฝ่ายแม่พันธุ์แม่ฝ่ายพ่อไม่ค่อยสนใจนัก เพราะมันสำคัญอยู่ที่พันธุ์แม่ เขาว่าอย่างนั้น นั่นพวกนั้นเขายืนยัน อาตมาไม่เคยทำ ก็เรียกว่าน่าสนใจอยู่เหมือนกัน

แล้วที่นี้เมื่อลูกอยู่กับแม่ แม่อยู่กับลูก แม่จะปั้นวิญญาณของคุณเรื่อย ๆ ไปแล้วจะทำอย่างไร ก็ทำให้ดีที่สุด ให้ดีที่สุดที่แม่เขาจะทำได้ คืออบรมให้ลูก อบรมให้ลูกอย่าอบรมให้ผิด ตัวอย่างพ่อแม่บางคนสอนลูกให้ไหว้กันตะพึดไม่ต้องทำอะไร แล้วพ่อแม่บางคู่ก็ไม่ไหว้ใครเลย

ไม่ให้ลูกไหว้ใครเลยยกเว้นว่าไอ้ลูกมันจะโง่ ลูกมันจะไปเป็นทาสสติปัญญาของคนอื่น ไม่ให้ไหว้ใครอย่างนี้เรียกว่ามันผิด มันผิดนะ ที่ไม่ให้ไหว้ใครเลยก็ผิด ที่ไหว้ไปตะพึดมันก็ไม่ถูกนะ ให้มันต้องสอนให้ลูกรู้จักเลือกว่าควรจะไหว้ใคร ตอนแรกๆ มันคงจะขลุกขลักโกธลาหลออยู่บ้างกว่าที่ลูกมันจะรู้จักเลือก แต่ถ้าสอนกันไปอธิบายกันไปไม่เท่าไรลูกมันก็จะมีสติปัญญาและลูกมันจะฉลาดขึ้น ว่าดีเป็นอย่างไร ไม่ดีเป็นอย่างไร ควรไหว้เป็นอย่างไร ไม่ควรไหว้เป็นอย่างไรก็ได้ประโยชน์ ที่สอนให้รู้จักเลือกไหว้ อย่าไปสอนให้ไม่ให้ไหว้ใคร คือไปสอนให้ไหว้มันตะพึดอย่าหลับหูหลับตาเป็นเครื่องจักร นี่เป็นเรื่องที่แม่จะต้องรู้จักระมัดระวังให้ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนาเรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทา คือถูกต้องอยู่ที่ตรงกลาง ลูกจะรู้จักผิดชอบชั่วดีเป็นการศึกษาอยู่เมื่อเขาคิดว่าเขาจะเลือกไหว้ใคร เมื่อเขาเลือก

ไหว้ใครอยู่นั้นแหละเขาจะฉลาด จะรู้เรื่องดีเรื่องชั่วเรื่องผิดเรื่องถูกมากขึ้นๆ ตามลำดับ ให้รู้จักเลือกอย่างอิสระเลย ให้แม่สอนลูกให้รู้จักเลือกอย่างอิสระ เปิดเผยให้ลูกเขาได้รู้ถึงสิ่งที่ไม่รู้หรือว่าถูกหลอกกันมาตลอดเวลา

อาตมาคิดว่าแม่พาลูกไปที่ร้านขายสิ่งของไปที่ร้านขายอาหารที่เขาเล่าลือกันว่าเอร็ดอร่อยนัก ไปที่ร้านขายของเล่นที่ว่าดีวิเศษแพงนัก แล้วก็ไปบอกลูกว่า ทั้งหมดนี้นะเขามีไว้สำหรับทำให้เราโง่ ของกินอร่อยๆ ของแต่งตัวสวยๆ ของเล่นแปลกๆ แพงๆ พาลูกไปที่ร้านชนิดนั้นแล้วก็บอกลูกว่าดูสิทั้งหมดนี้ทุกชิ้นเลยเขามีไว้สำหรับทำให้เราโง่ หลงซื้อกันอย่างหลับหูหลับตา แม้ว่าแกชอบชิ้นไหนแม่จะซื้อให้แพงแค่ไหนแม่จะซื้อให้ นี่ทำให้โง่ทั้งแม่ทั้งลูกแล้วก็บอกให้ลูกว่าสิ่งเหล่านี้ดูให้ดี ให้ลูกคิดดูให้ดีว่ามันจริงมั๊ยที่ว่ามี้ไว้ทำให้เราโง่ นี่ก็คือเป็นการตั้งต้นโง่ในการ

ตั้งต้นตามใจลูกให้เลือกเอาตามที่ลูกจะเอาแล้ว
 แม่จะจ่ายเงินทั้งนั้น มันไม่สร้างสติปัญญาอะไร
 เสียเลยมันควรจะสอนให้รู้จักอะไรเป็นอะไรแล้ว
 ก็เลือกให้มันถูก ใช้ให้มันถูก มีให้มันถูก เรียก
 ว่าเป็นการอบรมลูกให้รู้จักเลือกให้รู้จักตัดสินใจ
 อะไรควรมี อะไรควรกิน อะไรควรใช้ อะไรควร
 อย่างไร จะบูชาอะไร ลูกโตพอสมควรแล้วสอน
 ให้รู้ว่าอย่าไปหลงเรื่องกิน ต้องกินให้ถูกต้อง
 อย่าไปหลงเรื่องกามต้องเกี่ยวข้องกับมันอย่างถูก
 ต้อง อย่าไปหลงเรื่องเกียรติ เกียรติ กิน กาม
 เกียรติ กิน กาม เกียรติสามคำนี้ แล้วต้องเป็น
 เรื่องที่ไม่หลง จะต้องเป็นเรื่องที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับ
 ให้พอดีกับเรื่องกินเรื่องกามเรื่องเกียรติ

เดี๋ยวนี้เด็กยุวชนวัยรุ่นหนุ่มสาวอะไรของเรา
 นี้กำลังทำผิดกับเรื่องกับเหล่านี้มากเกินไปจน
 วินาศหรือว่าจนเจ็บป่วยทางจิตทางวิญญาณ เจ็บ
 ป่วยทางร่างกายก็มีเพราะทำผิดเกี่ยวกับเรื่องนี้

ถ้าเก่งกว่านั้นก็สอนลูกให้รู้เรื่องว่าเรื่องตัวกูของกู ให้ระวังให้ดีมันเป็นเรื่องของความเข้าใจผิด อะไรๆ อย่าให้เป็นตัวกูของกูไปเสียทั้งหมด ให้มันรู้จักวินิจฉัยว่าอะไรถูกอะไรผิด อะไรดีอะไรชั่ว อะไรบุญอะไรบาป อะไรควรอะไรไม่ควร อย่าเอาแต่ความรู้สึกตัวกูของกูไปเสียหมด นี่เค้าก็จะทำถูก จะทำถูกต้อง และที่สุดก็ให้ลูกนี้มันรู้จักอดกลั้นอดทนเพื่อประโยชน์แก่แม่ อย่าให้เบียดเบียนแม่โดยไม่รู้สึกตัวมันเหมือนกับที่เป็นกันอยู่โดยมากเด็ก ๆ สมัยนี้ เขาจะเรียนเขาจะได้เขาจะดีเขาจะเด่นของเขา พ่อแม่จะเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ ให้พ่อแม่ขายนาหรือจ่านาจ่านองนาเอาเงินมาให้ลูกถูกลง น้อยนักที่มันจะเรียนจริงถึงขนาดนี้ มันเอาไปถูกลงให้พ่อแม่ตกทุกข์ได้ยากอยู่ทั้งนั้น เขาจะต้องรู้จักประพฤติกะทำให้สมกับที่ว่าพ่อแม่ได้รับความเจ็บปวดเมื่อคลอดเขามานั่นอย่างไร เดียวนี้เขาจะต้องประพฤดีให้สม

กันกับที่ว่าความเจ็บปวดของพ่อแม่มันมีมากน้อยเท่าไร ในที่สุดก็สรุปความได้ว่าไอ้ลูกคนนี้นั้นรู้ว่ามันเกิดมาทำไม พ่อแม่คืออะไร ลูกคืออะไร จะต้องประพฤติต่อกันและกันอย่างไร แล้วในที่สุดถูกหมดทั้งฝ่ายลูกและทั้งฝ่ายแม่ นี่มนุษย์ก็จะเป็นมนุษย์มีความดีมีความเจริญมีความสุข แม่หรือพ่อก็ตามต้องส่งเสริมลูกให้ลูกทางให้เขายึดหลักถูกต้อง ให้เขาเสียสละทำการงานที่มันเป็นประโยชน์ ให้เขารักดี ให้เขาสนุกในการทำงาน ให้เขาปราณีผู้อื่น ให้เขาสังคมนับกับผู้อื่นชนิดที่เรียกว่าเป็นที่น่าชื่นใจ

อาตมากำลังแจกธรรมะข้อหนึ่งว่า จงทำงานให้สนุกและเป็นสุขเมื่อกำลังทำงานนั่นเอง นี่ขอฝากพ่อแม่ทั้งหลายบรรดาที่นั่งอยู่ที่นี้ช่วยจำเอาไปด้วยไปสอนลูกให้ลูกทำงานให้สนุกแล้วเป็นสุขเมื่อกำลังทำงานนั่นเอง มันต้องปรับปรุงจิตใจให้หายโง่พอสมควรเสียก่อน มันจึงจะทำงานสนุก

มิฉะนั้นมันไม่รู้รู้สึกสนุก มันเหนื่อย ต้องสอนกัน
 จนรู้ว่าไ้งานคือธรรมะๆ ธรรมะคือการทำงาน การ
 งานคือธรรมะ เมื่อเราทำหน้าที่ของเราเหมือนดัง
 เราปฏิบัติธรรมะ เราควรจะทำใจและควรจะทำ
 สนุก ถ้าได้รับการสั่งสอนเรื่องพระธรรมเพียงพอ
 เด็กๆ จะรู้ได้เองเหมือนกันว่าธรรมะคือหน้าที่
 การงาน หน้าที่การงานคือธรรมะ ดังนั้นธรรมะก็
 คือชีวิตคือหน้าที่การงาน การงานกับชีวิตขอให้
 เป็นสิ่งเดียวกันไปเสียเลย ธรรมะกับการงานขอ
 ให้เป็นสิ่งเดียวกันไปเสียเลยแล้วก็ทำงานสนุก
 สนุกด้วยสติปัญญา สนุกด้วยธรรมะไม่ใช่สนุก
 ด้วยกิเลส ถ้าสนุกด้วยกิเลสคือความโง่และวินาศ
 แต่ถ้าสนุกด้วยสติปัญญาและธรรมะแล้วมีแต่
 ความเจริญโดยส่วนเดียว นี่ขอให้เราอบรมลูก
 จนถึงกับมีความรู้สึกทำงานสนุกเพราะงาน
 เป็นหน้าที่ของสิ่งที่มีชีวิต ถ้าไม่ทำหน้าที่มัน
 ก็ตาย คนไม่ทำหน้าที่เลี้ยงชีวิตมันก็ตาย สัตว์

เสร็จงานไม่ทำหน้าที่เลี้ยงชีวิตมันก็ตาย ต้นไม้
 ต้นไรไม่ทำหน้าที่เลี้ยงชีวิตมันก็ตาย ตายหมด
 ธรรมชาติคือหน้าที่ หน้าที่คือธรรมชาติ หน้าที่นั้นมี
 ความหมายสำคัญครอบงำสิ่งทั้งปวง เมื่อไม่ทำ
 หน้าที่ก็ไม่มีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่คือควรตาย
 ควรตาย ถ้าอยากจะมีชีวิตอยู่มีสิทธิที่จะมีชีวิต
 อยู่ก็ต้องทำหน้าที่ ถือว่าหน้าที่คือสิ่งทั้งหมดที่
 จะต้องทำ คำนั้นเรียกเป็นภาษาบาลีว่าธรรมชาติ
 คำว่าธรรมชาติมันเกิดขึ้นมาในโลกนี้แต่ดึกดำบรรพ์
 โฉนั้ก็เมื่อมนุษย์ได้รู้จักสิ่งที่เรียกว่าหน้าที่ สิ่ง
 เรียกว่าหน้าที่ แล้วเขาก็เรียกว่าธรรมชาติ ธรรมะ
 แปลว่าหน้าที่ พอมาเดี๋ยวนี้มันมีความหมายที่
 ทำให้เข้าใจเป็นอย่างอื่นไม่ค่อยจะถึงไปถึงหน้าที่
 แต่ที่แท้ธรรมชาติคือหน้าที่

พระพุทธเจ้าสอนธรรมะก็คือสอนให้รู้จักทำ
 หน้าที่ หน้าที่อันดับหนึ่งคือให้รอดชีวิตอยู่ได้
 เพราะฉะนั้นเราต้องรู้จักทำมาหากินสุขภาพ

อนามัยะอะไรก็ตามต้องทำให้ถูกต้องแล้วรอดชีวิต
อยู่ได้ นี่หน้าที่อันที่หนึ่ง ครั้นรอดชีวิตอยู่ได้แล้ว
หน้าที่อันที่สองคือให้ดียิ่งขึ้นไป ๆ ๆ ทั้งประโยชน์
ตนเองและประโยชน์ผู้อื่นจนเรียกว่าบรรลุมรรคผลนิพพานในหน้าที่ หน้าที่หมายความว่า
อย่างนี้ ถ้าเราเห็นอย่างนี้เราจะรักหน้าที่ที่เราจะ
พอใจในหน้าที่ ๆ เราจะเสียสละทุกอย่างทุก
ประการได้เพื่อทำหน้าที่ ถ้าทำหน้าที่แล้วเหง้อ
ออกมาก็พอใจเยือกเย็นใจเหมือนกับอาบน้ำมนต์
ไม่ใช่เหงื่อเป็นน้ำร้อนแล้วจับไล่คน ไปจโมยดี
กว่ามาทำงานอยู่ทำไม เดียวนี้มันเป็นชะอย่างนี้
โดยมากวัยรุ่นของเราที่มีการศึกษาไม่ถูกต้องเค้า
ไม่รักหน้าที่ พอทำงานแล้วมันร้อนแล้วมัน
เหนื่อยแล้วมันก็ว่าไปจโมยดีกว่าก็ทิ้งหน้าที่ไปจี้
ไปปล้นไปอะไรงันจนที่กรุงเทพฯ เต็มไปด้วย
จโมยยังงี้ละ เต็มไปด้วยอาชญากรรม เพราะ
เขาไม่เห็นว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เป็น

ทั้งหมดของชีวิตของมนุษย์ ช่วยกันสอนให้ลูก
เด็ก ๆ ทำงานให้สนุกเป็นสุขเมื่อกำลังทำงานตาม
กฎของอิทัปปัจจยตา มันเป็นเรื่องที่ทำได้เมื่อ
อบรมถูกเรื่องแล้วเขาจะสนุกในการทำงาน แล้ว
โดยกฎของธรรมชาตินั้นจะทำให้เกิดความพอใจ
ในการกระทำ เพราะมีความพอใจจึงมีความสุข
นี้ตามกฎของอิทัปปัจจยตามันก็ต้องเป็นอย่างนี้

ขอให้พ่อแม่ทั้งหลายทำดูเองก่อนเถิด
ทำงานให้สนุกและเป็นสุขเมื่อกำลังทำงาน มัน
เป็นสุขเสียแล้วมันอึดด้วยความสุขเสียแล้วไม่
ต้องเลิกงานไปอาบอบนวด ไม่ไปกินเหล้า ที่พ่อ
ทำงานเสร็จแล้วเลิกแล้วก็ยังไม่กลับบ้านเพราะ
มันไปกินเหล้าไปสถานเริงรมย์ไปอะไรต่าง ๆ
เพราะมันเป็นคนโง่ เพราะมันไม่อาจจะหาความ
สุขได้เมื่อกำลังทำงาน ถ้าเขาเป็นพุทธบริษัท
เป็นอริยสาวกของพระพุทธเจ้าเขาหาความสุขได้
เมื่อกำลังทำงานนั่นเอง มันก็อึดด้วยความสุข

เสียตั้งแต่เมื่อกำลังทำงานไม่ต้องเลิกงานไป
สถานเริงรมย์มันก็กลับบ้าน หรือมันจะไปทำ
ประโยชน์อย่างอื่น ไม่ต้องไปหาความสุขหลอก
หลวงด้วยการเอาเงินไปถู ดั่งนั้นเงินมันก็เหลือ
ใช้ ก็เหลือใช้สำหรับไปเลี้ยงครอบครัวหรือไปให้
ทานบำเพ็ญการกุศลอะไรต่างๆ ได้ เพราะว่าเขา
มีความสุขเสียแล้วเมื่อกำลังทำการงาน นี่มัน
คงจะขัดขวางกันอยู่กับที่เขาประพฤติกะทำกัน
อยู่จริง แต่อัตมาว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่
เราจะต้องตีปัญหาข้อนี้ให้แตก มิฉะนั้นเราจะ
เป็นทาสของกิเลสตลอดไป เงินเดือนไม่พอใช้อยู่
ตลอดไป และต้องคอร์รัปชันกันอยู่ตลอดไป ขอ
ให้สังเกตดูให้ดี ๆ จะแก้ปัญหายากจนของ
ประเทศชาติได้ก็เพราะว่าทำงานให้สนุกเป็นสุข
เมื่อกำลังทำงาน จะแก้ปัญหาคดโกง คอร์รัปชัน
ได้ก็เพราะทุกคนมันเป็นสุขสนุกเมื่อกำลังทำงาน
นี่ไอ้เรื่องรอด ความรอดของคนของ

ประเทศชาติกระทั่งของโลก เดียวนี้ทุกคนไม่
อยากจะทำงานให้เหนื่อยแต่อยากจะมีเงินมากมี
ความสำราญในทางอารมณ์ทางอายตนะมากมันก็
เลยต้องใช้วิธีคดโกง ขอให้แม่โดยเฉพาะนี่อบรม
ลูกให้ลูกต้องมาแต่อ่อนแต่อก ให้เขามีความสุข
ในการทำงาน ให้มองเห็นว่า อยากจะทำงานไ้
ความอยากจะทำงาน อยากจะดี มันมีอยู่เป็น
สัญชาตญาณที่มันมีมาแต่กำเนิดก็ดูใ้ลูกเล็ก ๆ
พอมันรู้จักอะไรบ้างแล้วมันก็อยากทำงาน อยาก
ทำงานมาซึ่งทำงานแม่ หนูทำเอง ๆ ๆ แม่ก็บอก
เออดี ๆ มันก็ดี มันก็ดีใจ มันก็เต็มแรงเต็มกา
มันก็ดีใจ เพราะว่ามันมีนิสัยอย่างนั้นอยู่แล้ว
อย่าให้นิสัยอันนี้สูญหายไปเสีย อุตส่าห์ส่งเสริมไว้
รักษาไว้ให้เด็ก ๆ ของเราพอใจ สนุกสนานในการ
ทำงานยิ่ง ๆ ขึ้นไป ๆ นั้นแหละจะเป็นของขวัญ
อันประเสริฐคุ้มครองได้ให้เขาไม่ยากจนไม่ทำผิด
เป็นเครื่องรางคุ้มครองไม่ให้ตกต่ำ นี้เรียกว่าสิ่ง

สำคัญที่สุดที่พ่อแม่จะต้องอบรมลงไปในกลุ่มเด็ก ๆ เดี่ยวลูกก็โตขึ้นมาอีก ๆ เป็นหนุ่มเป็นสาวเต็มที่แล้วเขาก็ยังต้องอาศัยการตักเตือนที่ถูกต้องของพ่อแม่อยู่ดี โดยเฉพาะแม่นี้ก็อย่าละเลย จงควบคุมสั่งสอนกันไปกว่าจะพ้นไปจริงๆ เพียงแต่เป็นหนุ่มเป็นสาวนี้ยังไม่พอที่พ้นจากการอบรมของพ่อแม่ แต่เดี๋ยวนี้เด็กๆ เขาไปเรียนเมืองนอกเมืองนา เขาถือว่าเขารู้ดีกว่าพ่อแม่ เขาก็ไม่ยอมให้พ่อแม่อบรมสั่งสอนอะไร นั่นแหละระวังเถอะเรื่องมันจะไปกันใหญ่

ลูกโตเต็มที่แล้วพ่อแม่ก็ต้องอบรมให้รู้เรื่องที่เกี่ยวข้องกับกามารมณ์ เรื่องทางเพศนั้นแหละเดี๋ยวนี้กำลังทำผิด ทำผิดอยู่ทั่วโลกแหละทางเพศ การศึกษาทางเพศ เพราะมันให้ผลตรงกันข้าม เพราะมันให้ผลไปในทางที่ว่าปัญหาทางเพศมันได้เกิดขึ้นมาก ทั้งที่มีการศึกษาทางเพศ จนกระทั่งว่าสหศึกษาอะไรกันก็ไม่รู้แล้วมันก็ไม่

ได้แก้ปัญหามันกลับเพิ่มปัญหา จึงถือว่ามันผิด มันต้องทำเสียใหม่ให้ถูก พ่อแม่จะต้องให้ลูกรู้ว่า ไอ้สิ่งที่เรียกว่ากามารมณ์ ไม่ใช่สิ่งที่จะไปหลงกับมันได้ ไปหลงกับมันก็วินาศ เพราะว่ากามารมณ์นั้นมันเป็นเรื่องบ้าวบเดียวเท่านั้นแหละ สนใจอะไรกันนักหนาเป็นวัคเป็นเวรมีการประพฤติกกระทำทางเพศทางกามารมณ์เป็นการใหญ่ โดยไม่รู้ว่ามันเป็นเรื่องบ้าวบเดียว จะเอาอะไรกับมัน ไอ้ส่วนที่เราจะต้องรักษาไว้ให้ถูกต้องมันมีมาก ไอ้เรื่องบ้านั้นมันวบเดียว ถ้าว่าใครรู้เท่าทันกามารมณ์อย่างนี้แล้วก็จะไม่ตกไปเป็นผู้ที่เดือดร้อนหรือวินาศ ถ้าเราไปหลงไหลในเรื่องกิเลสเรื่องกามารมณ์มันก็สูญเสียความเป็นมนุษย์ไม่มีความเป็นมนุษย์เหลือ มันจะทำผิดเพื่อกามารมณ์กันทั้งนั้น

แม้ว่าการแต่งงาน เดียวนี้มันเพื่อกามารมณ์ สะสมเงินเป็นอันมาก สะสมเครื่องใช้ไม้สอยบ้าน

เรือนวิเศษวิโสสร้างวิมาน แต่ถ้าเพื่อกามารมณ์
แล้วก็มันไม่ได้รับสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์จะได้รับ
มันเพียงแต่ว่าจะหลงใหลมากขึ้น ควรจะรู้สึกว่
เรื่องกามารมณ์ไม่ใช่จุดประสงค์ของการแต่งงาน
การแต่งงานนั้นมีความประสงค์ว่าจะได้มาร่วม
แรงกันบรรเทาภาระของมนุษย์ เพื่อช่วยกันทำ
หน้าที่ของความป็นมนุษย์ให้มันง่ายเข้า ทำคน
เดียวมันยากร้อยเปอร์เซ็นต์ ถ้ามาร่วมแรงกัน
แล้วเหลือห้าสิบเปอร์เซ็นต์ แต่ความป็นมนุษย์
ของเราจะถูกต้องและสมบูรณ์เพราะเรา่วมกัน
กระทำอย่างดีที่สุด นี่สำเร็จได้ด้วยการสมรสหรือ
แต่งงานที่ถูกต้อง อาจจะพูดเลยไปถึงว่าการ
สมรสแต่งงานนี้เพื่อเป็นเพื่อนเดินทางไป
นิพพาน หลายคนเขาว่าบ้า ถ้าพูดอย่างนี้ไ้การ
สมรสเพื่อเป็นเพื่อนเดินทางไปนิพพานเขาหาว่า
บ้า ที่จริงนี้มันเป็นไปได้ถ้าเรามีเจตนาอย่างนั้น
มองเห็นอย่างนั้นคือมันทำให้รู้อะไรเร็วเข้า ให้ได้

รับอะไรเร็วเข้าให้ได้ผ่านปัญหาต่างๆ ไปเร็วเข้า ก็คือไปนิพพานเร็วเข้า ถ้าว่ามีปัญญาสมรส แต่งงานถูกต้องตามกฎหมายของธรรมชาติ เดี่ยวนี้มันมีกิเลส มีกิเลสเป็นเหตุให้แต่งงาน แต่งงานเพื่อกิเลสแต่งงานเพื่อกามารมณ์ ลงทุนมากมายมหาศาล ไม่เท่าไรมันก็กัดกัน ไม่เท่าไร มันก็หย่ากันถ้ามันแต่งงานด้วยเหตุผลเพียงเท่า นี้ เป็นสิ่งที่ว่าลูกหลานควรจะรู้เรื่องนี้ล่วงหน้า กันบ้าง โดยที่พ่อแม่อบรมสั่งสอนไว้ให้ดีๆ อย่า ละอายที่ว่าแต่งงานเพื่อความเป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์โดยเร็ว แต่งงานเพื่อไปนิพพานด้วยกัน เร็วๆ นั้นแหละจะคุ้มค่าที่ลงทุนมากมายมหาศาล แต่งงานอย่างมีเกียรติที่สุด ถ้ามันลุ่มหลงในเรื่อง กามารมณ์แล้วไม่ทันไรหรือมันจะต้องเกิดเรื่อง ชนิดที่กิเลสมันเป็นเหตุให้เกิด ยังแต่งงานกันไม่ เท่าไรก็ต้องหย่ากัน กูก็เป็นลูกเจ้าพระยามิ่งก็ เป็นลูกเจ้าพระยา กูก็ไม่ยอมมึงมึงก็ไม่ยอมกู

เดี๋ยวมันก็ได้หย่ากัน เพราะมันไม่รู้ว่าแต่งงาน
นั้นเพื่อประโยชน์อะไร

แม่ควรจะอบรมมาแต่อ่อนแต่อกให้เขารู้ว่า
อะไรเป็นอะไร อะไรเป็นอะไรเรื่อย ๆ มา แล้ว
มันก็ไม่ลำบากละ เดี่ยวนี้เราไม่ต้องกลัว เราจะ
ให้แม่เป็นบุคคลประเสริฐที่สุด สร้างวิญญาณ
ของมนุษย์ถึงที่สุดให้มนุษย์ได้รับสิ่งที่ดีที่สุดที่
มนุษย์ควรจะได้รับ โดยเหตุที่แม่เป็นผู้ประสิทธิ์
ประสาทความถูกต้องเหล่านี้ให้ตั้งแต่วันคลอด
ออกมาแต่อ่อนแต่อก นี่คือแม่โดยนัยแห่ง
ปรมาตธรรม แม่ในความหมายของปรมาตธรรม
คือความหมายอันลึกซึ้งที่สุดของมนุษย์ แม่จะ
ช่วยลูกเป็นไปได้ถึงอย่างนี้ไปได้ไกลถึงอย่างนี้
ว่าที่จริงแล้วแม่ก็รักลูกอยากจะให้ลูกดีที่สุดอยาก
ให้ลูกดีกว่าพ่อแม่ทั้งนั้นแหละ แต่แล้วทำไมมัน
เป็นไปไม่ได้ เพราะแม่เค้าทำผิดโดยไม่รู้สึกรู้ตัว
เสียตั้งแต่ที่แรก

ขอให้ท่านทั้งหลายสนใจทำให้ถูกต้อง สนใจ
ทำให้ถูกต้องโดยข้อแยกแยะอย่างทีกล่าวมา
แล้วข้างต้น เอาจันก็จบแล้ว เพราะวันนี้มันเป็น
วันแม่ เรามาพูดกันถึงหน้าที่ของแม่พระคุณ
ของแม่ในแง่ลึกซึ่งอย่างนี้แต่ก็ยังคงเป็นเรื่องของ
ปรมาตถธรรมอยู่ดี ปรมาตถธรรมกลับมา ปรมาตถ
ธรรมกลับมาเป็นรากฐานของศีลธรรม เอาความรู้
เรื่องแม่ในชั้นปรมาตถ์กลับมา แม่ก็จะเป็นแม่ที่ดี
ของโลกมีแม่ที่ดีในโลก แม่จะทำให้ลูกเดินถูก
ต้องตามกฎของพระธรรม กฎของอิทัปปัจจยตา
ให้เรียกว่าพระคุณของแม่ในแง่ของปรมาตถ์ ขอ
ให้สนใจให้เกิดให้มี เอาไปใช้ให้ถูกต้องทั้งข้างบน
และข้างล่าง คือเรามีแม่อยู่ข้างบนก็สนองคุณ
ของแม่ให้ถูกต้อง เรามีลูกอยู่ข้างล่างเราก็เป็น
แม่ที่ดีของลูกที่จะมาในอนาคต นี่พ่อแม่ให้ความ
หมายอย่างนี้ พ่อแม่ในทางเนื้อหนังก็มีอยู่อย่าง
หนึ่ง พ่อแม่ทางจิตทางวิญญูณก็มีอีกอย่างหนึ่ง

แต่ว่าเขายังมีความหมายอื่นที่เป็นปรมัตถ์
 อย่างอื่น ไม่เคยได้ยินได้ฟังกันอาจจะไม่เข้าใจ
 อวิชา ตัณหาเป็นแม่ให้เกิดวิญญาณอันเลวร้าย
 พ่อแม่อย่างนี้ต้องฆ่าเสีย อวิชาเป็นเหมือนพ่อ
 ตัณหาเป็นเหมือนแม่และให้คลอดวิญญาณอัน
 เลวร้ายเป็นคนพาลเลวร้าย พ่อแม่อย่างนี้ต้องฆ่า
 เสีย ไม่ใช่พ่อแม่ที่กำลังพูดหรือพูดไปแล้ว พ่อ
 แม่เลวร้ายคือกิเลส ให้เกิดผลเป็นลูกที่เลวร้าย
 เป็นอันธพาลออกมา พ่อแม่อย่างนี้ต้องฆ่าเสีย
 คู่มันจะยุ่งถ้าฟังไม่ดี ก็เลยลำดับกันเสียใหม่
 สำหรับพุทธบริษัทจะเข้าใจและไม่ยุ่ง พ่อแม่ทาง
 กาย พ่อแม่ทางกายเกิดร่างกายมานี้ก็ตามที่พูด
 มาแล้วเราจะต้องระลึกถึงและประพฤติให้ถูก
 ต้องต่อพ่อแม่ในทางกายเกิดเนื้อเกิดตัวมา ที่นี้
 พ่อแม่ในทางวิญญาณที่มันถูกต้อง ที่แม่เขา
 อบรมให้ถูกต้องในทางวิญญาณเกิดวิญญาณอัน
 ถูกต้องนี้ก็จะต้องเคารพบูชา กระทำให้ถูกต้อง

ตลอด ที่นี้พ่อแม่ทางวิญญูณฝ่ายมิจฉาธิฐิ
อวิชาตัตถหานันตองมาเสย

ที่นี้มีพ่อแม่ทางวิญญูณสูงขึ้นไป ๆ มีจิตใจ
สูงขึ้นไปจนกล่าวเสยใหม่ว่ามีพระพุทเธเจ้าเป็น
พ่อแม่พระธรรมเป็นแม่ มีพระสงฆ์เป็นเพื่อน มี
พระสงฆ์เป็นพี่ ขอให้ขึ้นไปถึงว่ามีพระพุทเธเจ้า
เป็นพ่อ มีพระธรรมเป็นแม่ มีพระสงฆ์เป็นพ่ออยู่
ด้วยกันแต่อย่างนี้เรื่อย ๆ ไป พระนิพพานก็เป็น
สิ่งที่หวังได้ นี้เรื่องแม่ คำแต่ละคำในโลกนี้มี
ความหมายหลายทิศทางหลายแขนงหลายระดับ
พ่อแม่ทางฝ่ายที่ดีที่ถูกทางกายก็มีทางจิตก็มี นี้
พ่อแม่ฝ่ายผิดทางกายก็ควรจะมีก็พันธุ่มันแล้ว
แล้วทางจิตก็มีคือสอนลูกผิด ๆ มันก็สอนลูกให้
เป็นโจร สอนลูกให้เต็มไปด้วยกิเลสตั้งแต่เล็ก นี้
เรียกว่าพ่อแม่ที่เป็นฝ่ายผิดในทางจิตทาง
วิญญูณมันเป็นคู่ ๆ กันอย่างนี้ แล้ววันนี้เป็นวัน
แม่ พุคกันเรื่องแม่ให้ครบถ้วนพอที่จะไปวินิจฉัย

ได้เองว่าควรจะทำอย่างไร อะไรควรเว้นเสีย
 อะไรควรจะทำให้เกิดมีขึ้นมา อะไรควรจะทำจัด
 ให้หมดสิ้น อะไรควรจะสร้างขึ้นมาให้สมบูรณ์

ขอให้ท่านทั้งหลายถือว่าวันนี้เราได้พูดถึง
 ปรมัตถธรรมด้วยเหมือนกัน เป็นปรมัตถธรรม
 อันหนึ่งซึ่งกล่าวถึงแม่เป็นพิเศษ เพราะว่าสมมติ
 ว่าวันนี้เป็นวันแม่ ข้อความที่กล่าวมานี้ อาตมา
 ขอยืนยันว่า ถูกต้อง ยังไม่ต้องเชื่อก็ได้ เอาไป
 คิดดู ถ้าเห็นว่าถูกต้องแล้วช่วยกันประพฤติก
 ะกระทำเถิด จะเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้ได้จนตลอด
 ชีวิต จะทำทายอย่างนี้ จะเป็นหลักเกณฑ์ที่
 ใช้ได้จนตลอดชีวิต แล้วปัญหาของมนุษย์ก็จะ
 หมดไปไม่มีเหลือ เพียงแต่ประพฤติกกระทำให้ถูก
 ต้องตามความหมายของคำว่าแม่ แม่ นั้นแหละ
 ทั้งในส่วนเบื้องต้นส่วนท่ามกลางส่วนเบื้องสูงสุด
 ปัญหาของมนุษย์ก็จะหมดไป

การบรรยายนี้ก็สมควรแก่เวลาแล้ว พ่อแม่

บางคนก็รำคาญเต็มทีแล้ว ลูกไปเสียก็หลายคน
แล้ว ก็เป็นการสมควรแล้วที่จะยุติในการบรรยาย
หวังว่าท่านทั้งหลายจงช่วยกันทำหน้าที่ของตน
ทำหน้าที่ของตน อย่าได้เสียทีที่เป็นแม่หรือเป็น
พ่อ อย่างน้อยที่สุดอาตมาขอรับรองว่าจงไปอบรม
ลูกหลานให้ทำงานให้สนุกและเป็นสุขเมื่อกำลัง
ทำงานนั่นเอง เขาจะแก้ปัญหามาของเขาได้หมด
ขอยุติการบรรยายในวันนี้ไว้แต่เพียงเท่านี้.

.....

รายชื่อหนังสือธรรมะเล่มน้อย

๑๒ เล่ม เมื่อปี ๒๕๕๒ ประกอบด้วย

๑. ปีใหม่ ต้องดีกว่า ปีเก่า ๒. น้ำพริกถ้วยเดียว แก้ปัญหาได้หมดทั้งโลก ๓. กรรมในพระพุทธศาสนา ๔. นิพพานสำหรับทุกคน ๕. มาเป็นพุทธศาสนิกชนเถิด ๖. กาลามสูตรช่วยด้วย! ๗. ศึกษาวิจารณ์ ๘. โลกอาจรอดได้ แม้เพราะกตัญญูกตเวที ๙. ดับไม่เหลือ ๑๐. เสี่ยงแห่งความไม่มีทุกข์ ๑๑. เสี่ยงแห่งความสงบ ๑๒. อาหารใจ

๑๒ เล่ม สำหรับ ปี ๒๕๕๓ ตามลำดับเดือน ประกอบด้วย

๑. ความสุขปีใหม่...กลิ้งให้ดีกว่าปีเก่า ๒. เป้าหมายชีวิตและสังคม ๓. อุดมคติของโพธิสัตว์ ๔. ยอดแห่งความสุข ๕. การเป็นพุทธบริษัทที่ถูกต้อง ๖. วิปัสสนาระบบลัดสั้นสำหรับประชาชนทั่วไป ๗. ทำบุญ ๓ แบบ ๘. แม่คือผู้สร้างโลก ๙. บุตรที่ประเสริฐที่สุด ๑๐. ดำรงจิตไว้อย่างถูกต้อง ๑๑. ทุกอย่างเป็นเช่นนั้นเอง ๑๒. ดอกสร้อยยแสดงธรรม ๒๔ ฉากของชีวิต

ธรรมะใกล้มือ

- สมัครรับ SMS ข้อธรรมฟรี เฉพาะเครือข่าย AIS
กด *455233300 แล้วกดโทรออก
- ธรรมะ “Twitter” ที่ www.twitter.com/buddhadasa
- ธรรมะดีดี (D³) รับ “ข้อธรรม” และ “เสียงธรรม”
www.facebook.com/buddhadasaarchives
www.facebook.com/book.bia
www.dhamma4u.com
www.bia.or.th
www.life-brary.com
- แอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟน ทั้ง iOS และ Android
  - BIA Dhamma eTravel : เที่ยวทั่วไทยให้ถึงธรรม
เปิดพื้นที่ธรรมในหัวใจสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมมือใหม่
  - BIA Meditation : สงบจิต พินิจ ภาวนา
สัมผัสสมาธิกับการดับเสียงธรรมชาติ

ธรรมะในสวน ตักบาตรเดือนเกิด

- ทุกวันอาทิตย์แรกของเดือน ที่สวนโมกข์กรุงเทพ
- บูชาพระรัตนตรัย รับศีล และฟังธรรม ตักบาตรแบบครั้ง
พุทธกาล แล้วร่วมกรวดน้ำแผ่เมตตา ร่วมกินข้าวกันบาตร
- เจริญสติภาวนา และกิจกรรมมหรสพเพื่อปัญญา

กระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี

หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

เป็นที่รวบรวม ดูแล รักษาและจัดระบบบริการการศึกษา ค้นคว้า เอกสารต้นฉบับและสื่อการศึกษาการเผยแพร่ต่างๆของท่านพุทธทาส ตลอดจนการให้บริการ ร่วมมือสนับสนุนการศึกษา ค้นคว้าวิจัย พัฒนาเผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านศาสนธรรม การจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างสติปัญญาและจิตใจ ให้เจริญเติบโตจนกล้าแข็งในความ ถูกต้องและดีงามอย่างริ่รรมย์ จนสามารถเป็นผู้ที่อยู่เย็นและเป็น ประโยชน์ยิ่งขึ้น